

כור ההיתוך היהודי

עליזה לביא

ידיעות אחרונות 14/4/2010

לפני כחודש נוספו עוד שני שמות למשפחת השכול: רב-סרן אלירז פרץ וסמ"ר אילן סביאטקובסקי, לוחמי גולני שנהרגו בגבול עזה. אלירז הצבר, שאחיו נהרג גם הוא בעת שירותו הצבאי. אילן העולה החדש, שהחל בצה"ל את הליך הגיור ולא הספיק לסיימו אך נקבר כיהודי.

מבלי שנרגיש, הופך צה"ל מכור ההיתוך הישראלי לכור ההיתוך היהודי. בשנותיה הראשונות של המדינה, עם העלייה ההמונית מכל קצוות תבל, היה צה"ל למקום היחיד בו נפגשו ילידי הארץ עם עולי תימן, מרוקו ויתר הגלויות. למרות המתח העדתי שעדיין מתפרץ מדי פעם, בגדול אפשר לומר שההיתוך צלח. בינתיים, מציאות חיינו השתנתה. מצד אחד, רוב המתגייסים נולדו בארץ. מצד שני, בשכבות מסוימות באוכלוסייה הישראלית מתגברים הנטייה שלא להתגייס ליחידות הלוחמות ונגע ההשתמטות. בעקבות כך, כור ההיתוך הישראלי הולך והופך ליהודי.

כעת ודאי תאמרו: אבל מה עם העולים, בעיקר מבריה"מ-לשעבר? כאן בדיוק נכנסת הנקודה היהודית. חלק לא מבוטל מבין עולים אלו אינם יהודים כהלכה. כאשר הם בני-עשרה, הם או מתקשים להתגייר או לא מעוניינים בכך. המצב משתנה בחלקו כאשר הם במדים. הצבא, בתבונה וברגישות, מאפשר להם להתגייר במסגרת השירות. וכאשר החברה מסביבם הם יהודים מלידה, גם אם אינם שומרי מצוות – מתחזק הרצון להתגייר.

הצד היהודי של כור ההיתוך הצה"לי אינו מסתיים בגיורים. רבים מבני הנוער מגלים דווקא בצבא מושגים ביהדות: מקפידים על כשרות גם באירועים צבאיים-חברתיים, כדי שכולם יוכלו לאכול. רוקדים בחתונות לצלילי מוזיקה לא מוכרת. משלימים מניין כי החברה ביקשו. יושבים יחד ומדברים.

יהיו שיאמרו: אין זה תפקידו של הצבא. ויש שיביעו חשש מה יקרה אם חלילה יותר מדי חיילים שומרי מצוות יתפסו מקום. אלה ואלה טועים ומטעים.

בשנים האחרונות מתרחשת מהפכה שקטה בקרב הדור הצעיר. רבים מבקשים ללמוד ולדעת. להכיר את תרבותם. אנו שומעים שאלות על זהות, על עשייה, על קולות לא מוכרים שחוזרים במפתיע וגם על חוסר רצון להיות בורים. איך אמרה אחת הצעירות שבאה לקורס בת-מצווה עם אמה: כשמדונה דברה על קבלה, הבנתי שאני רוצה לדעת על היהדות שלי...

קיומנו בארץ הזו נובע מהיותנו יהודים. בלא הקשר היהודי ההיסטורי, יכולנו לקבל את תוכנית אוגנדה או אפילו את "אישראל" שליך באפלו, או להוציא דרכון זר כמו שהיו מי שהמליצו פה בשנים האחרונות.

היהדות היא דת ולאום. אי-אפשר לשמור על הלאומי שבה, בלי להכיר את הצד הדתי שבה. ואין צורך להיות שומר מצוות כדי להדליק נרות חנוכה, לשבת לשולחן בליל הסדר ולהשתתף בתיקון בליל שבועות.

כאשר מערכת החינוך לוקה (ושמא הרימה ידיים) גם בהעברת ערכי היסוד של היהדות, במקרים רבים בהשפעת הורים, נאלץ צה"ל למלא את מקומה – בדיוק כשם שידע לאמץ לחיקו בזמנו את מי שלא ידעו קרוא וכתוב. טוב היה אילו בתי הספר, תנועות הנער והמרחב המשפחתי היו ממלאים את תפקידם, אך במציאות שנוצרה – צה"ל הוא החזית האחרונה גם כנגד אובדן ערכים מבפנים.

ד"ר עליזה לביא מרצה במחלקה למדעי המדינה, אוניברסיטת בר אילן.

www.AlizaLavie.com